

Infrastructuurwerken aan de haven van Nieuwpoort in 1595

Bij de inventarisatie van de oudste staten van goed uit het stadsarchief van Nieuwpoort ontdekte Jef Cailliau een rekening betreffende havenwerken te Nieuwpoort in het jaar 1595⁵⁵. Het betreffende document stak in een bundel dat stukken omvat in verband met de ‘weezerie’. Het document kwam hier dus verkeerdelijk in terecht⁵⁶.

De rekening vermeldt werken door de stad uitgevoerd aan de havenmonding en meer bepaald aan de duiker en de hoofden. We gaan hier nader in op de aard, de financiering en de organisatie van deze onderneming.

Algemene context

De havenstad Nieuwpoort, na de Pacificatie van Gent in 1578 als pand aan de Republiek van de Verenigde Provinciën toe vertrouwd, werd in 1583 zonder veel tegenstand door de Spaanse troepen heroverd. Het strategische belang van de haven groeide, zeker toen de havenstad Oostende in handen van de hervormingsgezinden bleef. De haven van Nieuwpoort was dan ook van uitzonderlijk belang niet alleen voor de bevoorrading van het Spaanse leger maar tevens als uitvalsbasis voor de Spaanse kaapvaart tegen de Nederlandse vloot. Een goede toegang tot de haven was dan ook noodzakelijk.

Duiker en hoofden

Wat waren nu eigenlijk deze duiker en hoofden?. Om dit beter te situeren, dienen we hier kort de vroegste geschiedenis van de toegang tot de haven van Nieuwpoort te schetsen. Vooral de haventoeegang onderging voor de 15de belangrijke wijzigingen. Deze werden enerzijds bepaald door de landschappelijke evolutie en anderzijds door de steeds wijzigende technische eisen van het havenbedrijf⁵⁷.

Het natuurlijke mondinggebied van de IJzer bestond aanvankelijk uit een estuarium met twee armen. De westelijke arm, het zogenaamde Vloedgat, mondde uit ten oosten van Oostduinkerke. Het valt nu samen met het gebied van de Lenspolder en de zone rond de Waterloop zonder naam. De oostelijke arm, de zogenaamde Lombardsijdegeul⁵⁸, mondde uit iets ten westen van Westende. Deze natuurlijke situatie werd vanaf eind 13de eeuw geleidelijk afgebouwd, inspelend op de bedijking van het mondinggebied van de IJzer. Het opwerpen van

---

⁵⁵ Brugge, Rijksarchief, Stadsarchief Nieuwpoort, nr.2736

⁵⁶ Het bleek trouwens niet het enige document dat verkeerd stak. Zo bevatte het nr. 2737 een gedetailleerde rekening van de fortificatiewerken over het jaar 1613.

⁵⁷ Omtrent de evolutie van de Nieuwpoortse haven zie: J.TERMOTE, Wonen op het duin. De bewoningsgeschiedenis van de Westduinen vanaf het Neolithicum tot de Franse Revolutie in: J.TERMOTE (red), *Tussen land en zee. Het duingebied van Nieuwpoort tot De Panne*, Tielt, 1992, p.66-71; J.TERMOTE, Strijd tegen het water. Bewoningsgeschiedenis van de prehistorie tot de nieuwste tijden in: N.DE ROO & K.HINDRYCKX (red.), *De IJzer. Beeld van een stroom*, Tielt, 1995, p.41-45 en L.CASAER, , *De haven van Nieuwpoort in de eerste helft van de XVe eeuw: infrastructuur, havenwerken en waterwegen naar het binnenland*, onuitgegeven licentieverhandeling UG, 1992-1993.

⁵⁸ L.CASAER (o.c., 1992-1993) gebruikt hier de benaming Lombardsijdekreek. Indachtig de terminologie van het schorregebied waarbij een geul staat voor een waterloop die permanent water bevat en een kreek voor een waterloop dat enkel bij hoogtij onder water komt, geven we hier de voorkeur aan de term Lombardsijdegeul.

de Groenendijk iets voor 1307 dichtte het Vloedgat, waardoor de Lombardsijdegeul de enige haventoeegang werd.

Belangrijke aanpassingen aan de haventoeegang kwamen er in de loop van het 2de kwart van de 15de eeuw. We kunnen stellen dat de haven nu zijn huidig uitzicht kreeg omstreeks. Vanaf 1428-1429 startte de aanleg van een nieuwe havengeul dwars door de zandplaat, die de beide geulen scheidde. De richting ervan werd bepaald door de as van de torens van de Sint-Laurentiuskerk en de vuurtoren van de Grote Vierboete. De afdamming van de Lombardsijdegeul richting Nieuwpoort gebeurde in twee stappen respectievelijk tussen 1427 en 1430 en tussen 1450 en 1458. Aan de zijde van Lombardsijde bleef de geul open.

Deze nieuwe havengeul leverde al gauw problemen van verzanding op niet alleen in de geul zelf maar tevens en vooral in de zone van het laagstrand. Tussen 1443 en 1446 legt men hiervoor de zgn. *Duckere* aan⁵⁹, een kleine strekdam of strandhoofd parallel met de monding van de havengeul. Vermoedelijk waren er twee dammen, al hoewel dit niet direct uit de teksten is op te maken. Vroege iconografische bronnen ontbreken vooralsnog. Op de Deventerkaart van de stad (ca.1550) is de monding niet in beeld gebracht. De duiker wordt wel aangeduid op het 17de en 18de eeuwse kaartmateriaal⁶⁰ (fig.1). Meteen valt de omvang van de constructie op: de dammen zijn ongeveer 250 toises of een kleine halve kilometer lang. Als dusdanig vormden ze de voorlopers van de strandhoofden bezijden de huidige staketsels. Door hun ligging tussen de hoog en de laagwaterlijn stonden de constructies permanent onder zware druk. Geregeld onderhoud was dan ook een noodzaak.

Het stelsel van de strandhoofden werd aangevuld met een reeks hoofden aangelegd in de eigenlijke havengeul zelf. Vermoedelijk werd dit systeem al kort na de aanleg van de nieuwe havengeul uitgewerkt. Het systeem van de hoofden, in feite strandhoofden, maar dan opgeworpen haaks in de geul en niet op het strand, liet toe het sediment gericht op te vangen en zo de eigenlijke vaargeul vrij te houden en dieper uit te schuren. Van deze constructies, die regelmatig werden aangepast al naar gelang de evolutie van de loop van geul, zijn de iconografische bronnen iets overvloediger. Dezelfde Deventerkaart laat er enkele zien zowel in de bovenloop en de binnenbocht van de havengeul. Ze zijn nog beter aangeduid op de plannen van de haven van omstreeks midden 17de eeuw (fig.2)⁶¹. Deze hoofden bestaan uit

---

⁵⁹ L.CASAER, o.c., p.41. De benaming “duckere” of duiker is enigszins onduidelijk. Een duiker staat voor een ondergrondse koker of hevel, die toelaat een waterloop onder een gracht of dijk te laten doorlopen. Ook in de middeleeuwse teksten duikt deze term in deze betekenis op bijvoorbeeld in de term *duikerdam* (A.M.J. KRAKER, *Landschap uit balans. De invloed van de natuur, de economie en de politiek op de ontwikkeling van het landschap van de Vier Ambachten en het Land van Saeftinghe tussen 1488 en 1609*, Utrecht, 1997, register zaaknamen). Hoe dan deze term verklaren?. Vermoedelijk dienen we het te zien in de zin van opduiken uit het water of onderduiken in het water. De duikerconstructie kwam per etmaal tweemaal boven bij ebbe en ging tweemaal onder bij vloed.

⁶⁰ Brussel, Algemeen Rijksarchief, kaarten en plannen, nr.1399, kaart van de havenmonding van Nieuwpoort door A.Lejeune en het nr.1585, kaart van Nieuwpoort en omgeving in 1783 (afgebeeld in: R.LAURENT, , *De havens aan de kust en aan het Zwin doorheen oude plannen en luchtfoto's*, Brussel, 1986, p.30)

⁶¹ Brussel, Algemeen Rijksarchief, Kaarten en Plannen, nr. 5544. Dit plan vormt samen met een tweede plan onder hetzelfde nummer een ontwerp voor de rechtekking van de havengeul. Van dit dossier wordt de kaart van de bestaande toestand geregeld gepubliceerd. Ook de kaart door Jean Dubye met de voorstelling van de stad en de haven van Nieuwpoort van 14 augustus 1669 uit het Archivo General te Simancas, MPD II 33 (afgebeeld in C.LEMOINE-ISABEAU e.a., *Belgische cartografie in Spaanse verzamelingen van de 16de tot de 18de eeuw*, Brussel, 1985, p.78) bevat interessante informatie. Hierop worden de strandhoofden van de duiker en de hoofden in de havengeul

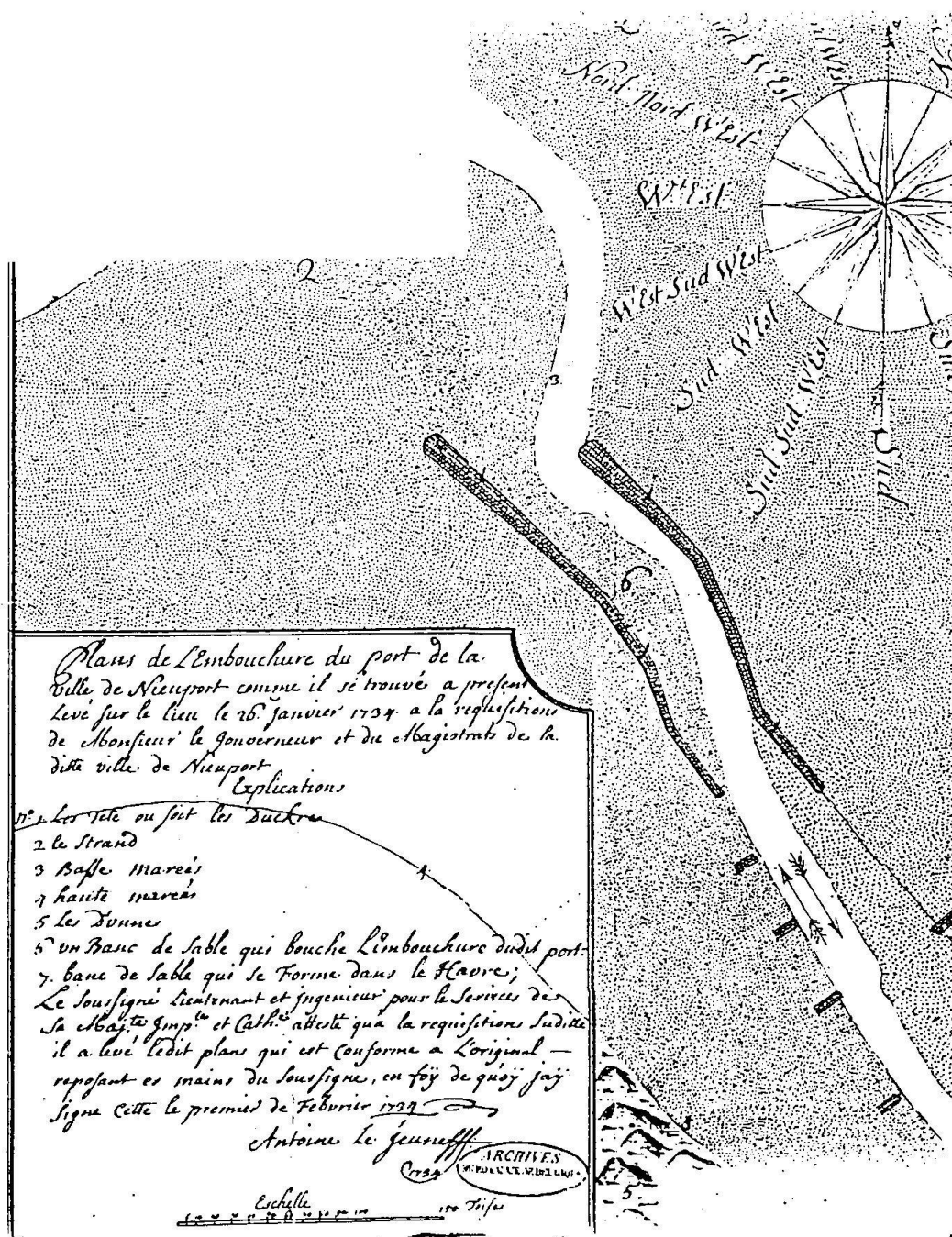

Fig.1. De havenmonding van Nieuwpoort, A. Lejeune, 1734 (Brussel, Algemeen Rijksarchief, kaarten en plannen, nr.1399). Deze opname van de havenmond, vastgelegd op 26 januari 1734, is gerealiseerd naar aanleiding van de vorming van een zandbank (nr.6) binnen het stelsel van de duiker. Onder nummer 1 zien we la tête ou soit les duckre

goed afgebeeld. Van de hoofden – hier ‘testes’ genaamd en aangeduid met de letter H – wordt vermeld dat ze zijn vervaardigd enerzijds op kosten van de koning van Spanje. De anderen, aangeduid onder de letter I, zijn vervaardigd op de kosten van de kasselrij van Veurne-Ambacht.

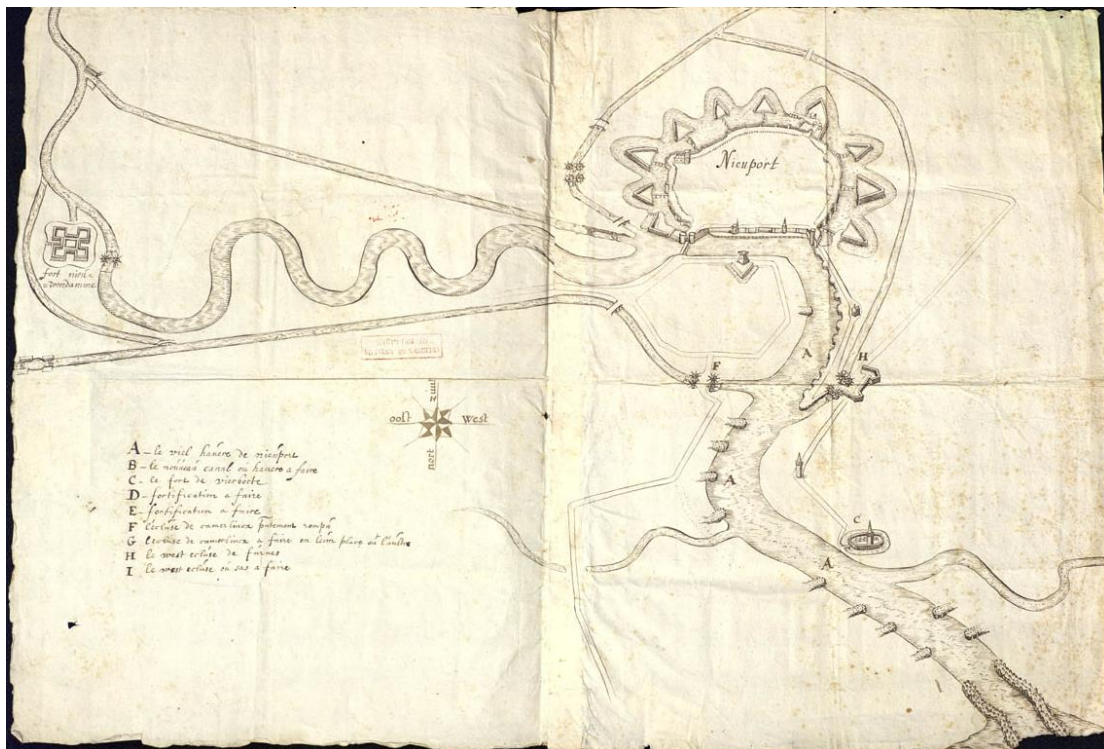

Fig.2. Plan van de haven van Nieuwpoort omstreeks het midden van de 17de eeuw (Brussel, Algemeen Rijksarchief, Kaarten en Plannen, nr.5544). In de rechterbenedenhoek zien we de twee duikers afgebeeld, evenals de hoofden in de havengeul.

damvormige constructies, opgebouwd uit een paalwerk, verbonden door vlechtwerk, waarbinnen rijsthoutbundels en een steenpakket worden gestort.

Financiering en uitvoering

De onderneming vroeg de nodige financiële middelen. De gehele operatie kostte tenslotte de som van 26.531 pond, som die de stad Nieuwpoort via eigen middelen, havenbelastingen en kortlopende leningen poogde bij elkaar te krijgen. De stad maar ging tevens een tweetal leningen aan ondermeer bij Jan Wouters uit Hondschote – 500 grote Vlaamsche munt of 6000 pond parisis– en bij de stad en kasselrij Veurne – een renteloze lening van 3600 pond – .

Deze operaties leverden een som van 26.018 pond op, geld dat o.m. door de bodes Jacques Muenix en Loys de Waefrans werd verzameld en opgehaald. De leiding van de werken berustte bij de dijkgraaf Edward Van Cauwersue, die blijkbaar door het hof was aangesteld.

Deze som werd aangewend voor de aankoop van *syncrys* of zinkrijsthout, dat de basis voor de constructies vormde. In totaal gebruikte men niet minder dan 263.620 bundels respectievelijk verdeeld over de duiker – 100.000 stuks – en de drie hoofden – 163.620 stuks. Daarnaast komen 20.000 wissel voor de wielingen. Met de wielingen worden vermoedelijk het vlechtwerk van de bekisting bedoeld. .

De stenen voor de bovenbouw was afbraakmateriaal uit de intussen opgegeven Duinenabdij in Koksijde. Abt Laurens vanden Berghe ontving hiervoor 1300 pond. Hierbij recupereerde men enkel de natuursteen. De tekst spreekt van “*harde steene...van zeker piliaeren ende eenen pandt*”. Deze steen werd door de daar gestationeerde soldaten van de kustwacht eerst gekuist en vervolgens ter plekke in stukken gehakt en op hopen gelegd. Smid Jan de la Haye levert hiervoor de nodige werktuigen zoals pikhouwelen, wiggen en hamers. Wielmaker Gillis Maes levert zes kleine en twee grote draagberries. Dit werk greep plaats van 28 mei tot 7 juli 1595.

De steenbrokken werden vervolgens met paard en kar naar de Kleine Vierboete bij de havenmondung gebracht, van waaruit de steen op schuiten werd gestapeld en naar de respectievelijke bouwwerven overgebracht. De eigenlijke bouwwerf startte begin 1596 beginnende van 13 januari en liep tot 30 maart. Dit werk in volle winter leverde meteen de nodige risico's: Adriaan Ysacq diende ingezet "om de rys staecken ende garden met het storme van de zee wech gedreven" opnieuw te vergaren. Het deel van de duiker dicht bij het strand werd met zoden bekleed.

Besluit

Wellicht was er nog een ander reden om werk te maken van het herstel en het verhogen van de duiker. De geregelde invallen van de hervormingsgezinden via de kust vroeg vergaande maatregelen. Naast het plaatsen van een afdeling ruitery in de verlaten Duinenabdij nam het kasselrijbestuur van Veurne-Ambacht, in samenspraak met de Spaanse legerleiding, het initiatief voor het oprichten van een reeks sperforten op de lijn van de IJzer. Vanaf 1595 rees het plan om ook aan de havenmondung en meer bepaald op het strand, een fort op te trekken. Dit werd uiteindelijk in 1597 gerealiseerd. De inplanting van het fort laat vermoeden dat de duiker als verbindingsdam met het fort dienst deed.

Het geheel was geen lang leven geschoren, want al in 1599 werd het fort door de stormen dermate aangetast dat het werd opgegeven. In de fameuze Slag van Nieuwpoort en het daaropvolgende beleg, speelde het derhalve geen rol meer⁶².

Of de werken tenslotte enig resultaat ressorteerde is evenmin duidelijk. In de voorbereidingen voor de Slag van Nieuwpoort konden de Staatse troepen bij eb nog door het mondinggebied waden.

Dergelijke infrastructuurwerken duiken met de regelmaat van de klok op in de rekeningen van de stad. Vooral de bouw en het herstel van de hoofden voor de verdieping van de havengeul vormt een steeds terugkerende uitgave. Als we op het kaartmateriaal afgaan dan blijkt dat de duikerconstructie zeker tot midden 17de eeuw goed onderhouden werd (fig.2). Kaartmateriaal van omstreeks 1700 laat dan weer een sterk verwaarloosde duiker zien⁶³, gedeeltelijk onder het zand verdwenen. In de Oostenrijkse periode paste men de constructie opnieuw aan (fig.1).

J.Cailliau & J.Termote

---

⁶² Het fort is afgebeeld op het plan bewaard in het Brugse Rijksarchief, Kaarten en Plannen, nr.549 afgebeeld. De afbeelding toont echter een vijfhoekige constructie, daar waar Pauwel Heinderyckx een vierhoekig fort of een klassiek *fort carré* vermeld (Pauwel Heinderyckx, Jaerboeken van Veurne en Veurnambacht, anno 1597 en 1599). Op het schilderij van het Beleg van Nieuwpoort, vervaardigd kort na het beleg, (Nieuwpoort, Stedelijke collectie) staat het fort niet meer afgebeeld.

⁶³ Rijksarchief Brussel, Kaarten en Plannen, nr.5543 en de Franse plannen van het begin van de 18de eeuw (Vincennes, Service Historique de la Défense, Centre Historique des Archives, Département de l'Armée de Terre, art.14, Nieuwpoort, nrs.8 en 13.

Bijlage: rekening betreffende de infrastructuurwerken in de haven van Nieuwpoort, gedateerd 18 april 1596 (Brugge, Algemeen Rijksarchief, Archief Nieuwpoort, nr. 2736).

Rekenynghe ende bewys die doet ende overgheeft an de heeren Burgmeesters ende Schepen der stede van der Nieupoort Joos De Boode by de selve heeren ghecommitteert tot de ontfanck ende dispence van de pennynghen ghedestineert tot maeken repareren ende verhooghen vande duycker midtsgader tuprichten ende errigeeren van drye hoofden al dienende tot verdiepynghe vande havene deser voorschreven stede conforme tgene hier naer volcht ende dat in ponden schellen pennynghen parasysen 20 gulden voor elck pondt gherekent

Alvooren ontfaen van Franchoys HEBBY tresorier by ordonnante ende expresse laste van myne heeren vander wet vut de stede beurse omme t'employeeren int maeken repareren ende verhooghen vande voorschreven duycker metsgaders het maeken van drye nieuwe hoofden dienende tot verdiepynghe van de voorschreven havene conforme eene declaracie inhoudende particularsacie vande ontfanck de somme van 2443 £

Ontfaen van Jan WOUTERS coopman tot Honscote deur de handen van Jaecques MUENIX ende Loys DE WAEFRANS de somme van vyfhondert ponden groote vlaemschermunte omme de selve te ghebruucken den tyt van en een half jaer up de interest vande pennynck twaefve dus hier 6000 £

Ontfaen van Burgmeesters Landthouders Schepenen ende cuerheeren der stede ende casselrye van Veurnambacht deur de handen van voorschreven MUENIX ende WAEFRANS omme t'employeren in de weercken vande voorschreven havene de somme van drye hondert ponden grooten sonder intrest nemaer met condicie van de selve te restitueeren ende betaelen binnen ses maenden naer dat de selve ontfaen gheweest hebben dus hier 3600 £

Ontfaen van Mr. Charles RYCQUAERT collecteur vande paspoorte up de innecomende ynghelsbier ende vutvaerende hommele by syne Majesteit dese stede ghejont tot hulpe van de weercke vande voorscheven haevene vande 6 april tot den laetsten september daer naer 95 zeker staetken ghepasseert voor Burgmeesters en Schepenen deser stede ende gheteekent H LE COCQ de somme van 1722 £

Ontfaen vanden selven RYCQUAERT collecteur van zeker impositien by de wet ghestelt neffens de selve paspoorte tot hulpe ende recouvre van de costen ghedoocht int solliciteeren vande voorschreven paspoorte over ghelycken tyt als boven volghens zeker staeken ghepasseert ende gheteekent als vooren 644 £

Ontfaen vanden selven RYCQUAERT collecteur vande voorschreven paspoorte over de maenden november ende december 95 january ende february 1596 volghende seker staeken ghepasseert ende gheteekent als boven 1600 £

Ontfaen vanden selven RYCQUAERT collecteur vande voorschreven impositien over ghelyck tyt als vooren conforme zeker staetken ghepasseert ende gheteekent als vooren 445 £

Ontfaen van Antheunis CLOU collecteur van zeker impositien up ettelicke goederen innecomende ende vutvoerende dese stede naer de octroye by syne Majesteit de voorschreven stede verleent breeder ghespecificceert over de maent april 95 conforme seker staeken voor de wet gepasseert ende gheteekent H LE COCQ 1798 £ 9 p.

Ontfaen vande selven CLOU collecteur vande voorschreven innecommende ende vutvaerende goederen van de maent november 95 conforme seker staetken ghepasseert ende gheteeckent als boven 1923 £ 12 p.

Ontfaen vanden selven CLOU collecteur vande voorschreven innecommende ende vutvarende goederen van de maent december 95 conforme seker staeken ghepasseert ende gheteekent als boven 1539 £ 14 p.

Ontfaen vanden selven CLOU collecteur van de innecommende ende vutvarende goederen van de maent january 1596 volghende zeker staeken ghepasseert ende gheteekent als boven 348 £ 16 p.

Ontfaen vanden selven CLOU collecteur vande innecommende ende vutvarende goederen van de maent february 1596 volgende zeker staeken ghepasseert ende gheteekent als vooren 3019 £ 11 p.

Ontfaen van Mr. Andries HEVE Raetsconyncx ende synen ontfangher generael van westflanderen door de handen van Jacques MUENIX in minderynghe van tgone hy in dese stede ghehouden es 1031 £ 8 p.

Somme van den ontfanck draecht 26018 £ 10 p. 6 s

Vutgheef ende betaelynghe ghedaen jehens de voorschreven ontfanck

Alvooren betaelt an den weerd in den Papengay over de verteerde costen ghedaen by den Sergeant van fentele alhier ontboden omme van hem als voocht van eenighe syne weesen pennynghen te lichten ten redelicke croose tot verdiepynghe van de voorschreven havene noodich par ordonnance betaelt 9 £ 18 p.

Betaelt Jaecques MUENIX van een voyage ghedaen thebben tot Brugghe omme aldaer up zyn credyt te lichten de somme van ses duysent guldens omme de selve tmployeeren in de weercken van de voorschreven havene waerinne hy ghevachiert heeft den tyt van elf daghen te peerde tot 9 £ daechs compt met 28 £ by hem verschoten van convoy gaens ende keeren par ordonnance 117 £

Den selven MUENIX van anderwerf ghereyst tot Brugghe omme ghelyckelicke pennynghen te lichten tot imploy als boven waer toe hy vacheerde drye daghen te peerde tot 9 £ p . sdaechs compt met convoy van acht peerderuyters ende es par ordonnancie betaelt 87 £

Den selven MUENIX van ghelycke somme verschoten thebben an Sanders ROELANTS over zyne moyenessen ende sallaris van de stede ghedaen thebben leveren de somme van drye hondert ponden grooten tot imploy als boven es par ordonnancie betaelt 18 £

Den selven MUENIX van ghereyst thebben met de greffier tot Veurne omme aldaer van Burgmeesters Landthouders Schepen ende Ceurheers te solliciteren en ontfanghen de somme van drye hondert ponden grooten tot imploy vande weercken vande voorschreven havene als boven waertoe hy vacheerde twee daghen te peerde tot 9 £ sdaechs compt en es par ordonancie betaelt 18 £

Den selven MUENIX van een voyage ghedaen thebben tot Honscote ende Beveren omme aldaer t ontfanghen de somme van vyf hondert ponden grooten van Jan WOUTERS coopman ende omme an den Generael HEVE te solliciteeren de betaelynghe van seven hondert guldens die hy dese stede schuldich es waer toe hy vacheerde ses daghen te peerde tot 9 £ sdaechs compt en es par ordonancie betaelt 54 £

Den selven MUENIX van ghereyst thebben diversche stonden tot Honscote en Veurne omme aldaer te lichten te weten van Honscote de vyf hondert ponden groote ende van Veurne de

drye hondert ponden groote an dese stede gheleent met diversche payementen waer inne hy vacheerde thien daghen en als te peerde tot 9 £ p. sdaechs compt en es by ordonancie betaelt
90 £

Loys DE WAEFRANS van ghelycke voyage ghedaen thebben tot Honscote ende Veurne te ghelycke cause waer inne hy vacheerde te peerde vier daghen tot diversche stonden te peerde tot 9 £ p. sdaechs compt en es by ordonancie betaelt
36 £

Jooris MOENENS , Christoffel MATHYSSEN , Clays TRHIEREN ende meer andere hemlieden consoorten over de wyn by hemlieden ghewonnen van minst inneghestelt thebben ende laetst ghemynt de quantiteit ende nombre van twee hondert duysent bonden syncrys es per drye ordonancien ende acquyte betaelt
100 £ p.

Den selven MOENENS wie ghelevert heeft de quantiteyt van twee hondert thien duysent bonden syncrys tot reparatie ende verdiepyng van de voorschreven havene ten advenante van 47 £ p. elcke duyst es by rekenynghe inhoudende specifique declaratie van de particuliere betaelynghe ende generael acquyct betaelt
9873 £ 7 p.

Den selven MOENENS wie noch ghelevert heeft ter ghelycke cause de quantiteyt van drye ende vyftich duysent ses hondert twintich bonden syncrys ten advenante van 46 £ p. elcke duyst compt 2466 £ p. ende noch vyfthien duysent vyfhondert bonden syncrys tot 40 £ p. elcke duust compt 620 £ p. compt tsamen 3086 £ p. ende es hier per 4 acquycten ter rekenynghe betaelt
787 £

Adriaen ende Matheus VAN DE VOORDE wie in minderynghe van dertich duysent bonden syncrys die sy ghenomen hebben an de stede te leveren den tyt van dese rekenynghe ghelevert hebben acht duysent vier hondert vyftich bonden syncrys ten advenante van 40 £ elcke duyst compt ter somme van 338 £ p. en es ter rekenynghe per ordonantie betaelt
120 £
Noch betaelt an de selve par acquyct
200 £

Mayke GILLIS wie ghelevert heeft de quantiteyt van twintich duysent wissen omme daer van te slaene wielynghen noodich tot onderhoudt ende sustentacie vande weercken vande voorschreven nieuwe hoofden de 15 an tot 44 p. elcke duust compt 30 £ p. ende tot 40 p. p. compt 10 £ p. en es tsamen per 2 ordonancien en acquyten betaelt
40 £

Jan TELLEBOOM wie ghelevert heeft een last widdau ter ghelycke cause es by accoorde ende acquyte betaelt
13 £

Jooris DE POORTER , Lauwers KELEWAERT ende Raes BRANDT dyckmeesters ende meeste rysweerkers cum suis wie vervroocht ende verleyt hebben up de voorschreven duycker ende hoofden de quantiteyt van 263620 bonden syncrys te weten up den voorschreven duycker 10000 bounden tot 10 £ elcke duyst compt 1000 £ p. ende up de voorschreven hoofden 163620 bonden ten advenante van 12 £ p. elcke duust daer innebegrepen het laden en ontladen midtsgaders de vrecht vande schepen ghevoert hebbende eenighe quantiteyt van steen tot sustentacie ende onderhoudt vande voorschreven weercken noodich bedraghende 1973 £ p. compt samen ende es per rekenynghe inhoudende specificque declaracie van de particule betaelynghe ende generael acquyct betaelt
2963 £

Raes BRANDT ende Jacob CORNELISSEN rysweerckers wie ghewroocht hebben an den duycker ende hoofden een weke gheexpireert den 13 january 96 es par ordonancie betaelt
28 £ 16 p.

Ghewroocht by de selve rysweerckers met hemlieden consoorten de weke innegaende de 26 february ende expireerende de 2 marty 96 up de voorschreven duycker es per billet en ordonancie betaelt 42 £ 16 p.

Ghewroocht by de selve rysweerckers met hemlieden consoorten up de voorschreven duycker de weke innegaende de 4 marty ende expireerende de 9 der selver 96 es par billet betaelt 37 £ 10 p.

Ghewroocht by de selve rysweerckers an den voorschreven duycker eene weke innegegaen den 11 marty ende expireerende de 17 der selve 96 es per billet en ordonancie betaelt 48 £

Ghewroocht by de selve rysweerckers an de voorschreven duycker de weke innegaen de 17 marty ende expireerende de 23 der selver 96 es per billet betaelt 59 £ 14 p.

Ghewroocht by de selve rysweerckers an de voorschreven duycker de weke innegaen de 25 marty ende expireerende de 30 der selver es per billet betaelt 56 £ 10 p.

Adriaen YSACQ wie met syne schepe gevoert heeft het vergaerde rys staecken ende garden met het storme van de zee wech ghedreven es per ordonancie en acquyct betaelt 6 £

Jacob CORNELISSEN wie ghevachiert heeft int ontfangen ende goede toesicht vande leveringhe vande syncryse , de nombre van 75 daghen ten advenante van 36 p. sdaechs es per ordonancie ende acquyct betaelt 135 £

Den Prelaet van de duynen over den coop ende leverynghe van zeker groote quantiteyt van steens van het ghebroken clooster vande voorschreven duynen tot sustentacie vande bovenschreven weercken noodich es per 2 acquycten betaelt 1300 £

Franccois GALIOT wie ghelevert en met syne schepe van Yper ghevoert heeft tot an de duycker een ynkynd steens es by voorwaerde ende met ordonancie betaelt 48 £

De soldaten vande Capitein VILLECOURT liggende in garnisoene int voorschreven clooster ten duynen onder de conduite vande chergeant GRAUER ghewroocht hebbende in het breken van zeker pilairen ende eenen pandt int voorschreven clooster de harde steene daer van gheprocedeert gheruet ende vergadert ende ghebrocht up zeker hoopen ten goede weghe de weken innegaende den 9 meye ende gheexprineert 20 der selver 95 es per billet inhoudende specificatie ende ordonancie betaelt 84 £

Ghewroocht by de selve soldaeten int ofbreecken rueten vergaderen ende tot hoope bringhen de bovenschreven steens de weke innegaende de 20 meye ende expireerende de 27 der selver 95 es per billet inhoudende particularisacie betaelt 60 £ 16 p.

Ghewroocht by de selve soldaeten int voorschreven ofbreecken rueten ende vergaderen van de voorschreven steens de weke innegaende den 28 meye ende expireerende den 3 juny 95 es per billet ende ordonancie betaelt 24 £ 6 p.

Ghewroocht by de selve soldaeten int voorschreven ofbreecken rueten ende vergaderen vande voorschreven steens de weke geexpireert den 11 juny 95 es per ordonancie betaelt 113 £ p.

Ghewroocht by de selve soldaeten int voorschreven ofbreecken rueten ende vergaderen vande voorschreven steens de weke gheexpireert den 20 juny 1595 per ordonancie betaelt 34 £ 4 p.

Ghewroocht by de selve soldaeten int voorschreven ofbreecken rueten ende vergaderen vande voorschreven steens de weke gheexpireert den 7 july 95 es per billet inhoudende particularisacie ende per ordonancie betaelt 216 £ 12 p.

Den voorschreven chergeant GRAUER over zyne vacacien ende goede debveur ghedaen thebben in het toezicht van het ofbreecken ende rueten vande voorschreven steens es per twee ordonancien betaelt 48 £

Pauwels JAEEX , Willem BALEMAN , Raes BRANT met noch andere soldaeten van vergadert thebben eenighe goede quantiteyt van steens soo binnen dese stede als buyten midtsgaders die laghen in de gront vande havene zyn per vyf ordonancien betaelt 81 £ 12 p.

Caerle COORNWINDER schuyteman wie met zyne schepe het gergaderde steens ghevoert heeft tot an den duycker ende het selve met vyf andere mannen vut de schepe ghelost ende up de voorschreven duycker gheleyt es per ordonancie betaelt 20 £

Gillis MAES wielmaecker wie ghemaect heeft ende ghelevert heeft ses cleyne ende twee groote beerien omme het ghebroken ende gheruete steens te vergaderen up eene hoop medtgaders over twaelfhouten hameren ende andere ghelycke wielmaeckers weerck es by ordonancie en acquyct betaelt 29 £ 4 p.

Jan DE LA HAYE smit wie ghelevert heeft twee groote yseren handtboomen pychauweel ghescherpt ende verstaelt midtsgaders zeker yseren wegghen ende eene groote yseren hamere tot breecken vande voorschreven steen noodich es per billet inhoudende specificacie ende ordonancie betaelt 22 £ 18 p.

Geeraert ANNYS voerman wie ghevoert heeft met zyne waghende peerden myne Heeren vander wet tot int clooster vande duynen omme aldaer te visiteren het ghebroken steen ende het selve te besteden te voeren van het voorschreven clooster tot an de vuterste vierboete es per ordonancie betaelt 3 £

Nicolas CLEMENT , Rycquaert MOLS , Jacob DE BRAUWERE , Piat GOEMAN , Philips VAN HONSELARE ende Christoffel HENNEBOUT voerlieden wie ghevoert hebben met heurlieden waghende peerden de bovenschreven ghebroken gheruede ende vergaderde steenen van het voorschreven clooster tot de vuterste vierboete deser stede zyn per rekenyng inhoudende specificque declaracie vande particuliere betaelynghe ende generael acquyct betaelt 1545 £ 10 p.

Lauwers VAN STAVELE, Blasen EECKE en Jan ANDRIES schuutelieden wie ghevoert hebben met hemlieden schepen een partye vande voorschreven ghevoerde steenen vande vuterste vierboete tot up de duycker ende hoofden zyn per ordonancie betaelt 70 £ 2 p.

Raes BRANDT ende Boudewyn RYCKEMOERE wie ghesteken hebben de nombre van 55 roeden sooden omme daer mede het suytoost heynde vanden ey seedyck ofte duycker te sluyten tot 24 p. elcke roede zy ter rekenynghe per ordonancie betaelt 8 £

Jan ANDRIES schuuteman wie met syne schepe ghevoert heeft de ghesteken sooden van de schorre tot up den duycker ende de selve aldaer gheholpen thebben lossen es per ordonancie betaelt 71 £ 10 p.

Michiel KELEWAERT met noch vier ander schippers wie myne heeren vander wet met hemlieden schuute ghevoert hebben tot an de duycker omme de weercken aldaer te visiteren es voor gratuyteyt toegheleyt en per ordonancie betaelt 5 £

Pieter VAN HERLE dycmeester van Dunckercke over zyn vacatien van eenen dach inspectie ghenomen thebben van de weercken up de havene es voor gratuiteyt per ordonancie betaelt 3 £

Cornelis NOCKE weerd in den Papengay van ghelycke somme tsynen huuse verteert by myne heeren vander wet int accordeeren van de dertich duysent syncrys met Adriaen ende Matheus VAN DE VOORDE es per ordonancie betaelt 16 £ 12 p.

Betaelt Rodolphus CHERSER van goeden toesicht ghenomen thebben up de innecommende en vutvarende goederen per ordonancie betaelt 6 £

Eduwaert VAN CAUWERSUE dycgrave alhier ghesonden van weggen syne Majesteit tot beleede voorschreven weercken vande voornoemde duycker ende voldammen hebbende daertoe ghevachiert 208 dagen tot 6 £ p. sdaechs compt ende es par 2 ordonancien ende acquycten betaelt 1248 £ p.

Jan WOUTERS coopman van Honscote wie dese stede gheadvancheert ende gheleent heeft vyf hondert ponden grooten vlaemsche munte up de interest van de pennync twaeffve zynde de selve 500 £ gr. met den interesse gherestitueert ende per acquycte ende restitucie van de obligatie betaelt 6260 £

Mr. Joos DE BODE over zyne moeyte verlet ende moeyenese ghedaen inden ontfanck ende vutgheven van dese rekenynghe es toegheleyt de somme van 1200£ p.

Somme van de vutghegeven es 26531 £ 5 p.

Ende den ontfanck draecht 26018 £ 10p. 6 d

Die ghetrocken vande vutgheven zo blyct dat de voorseide Joos meer vutgegeven heeft dan betaelt de somme van 513 £ 4 p. 6 d.

Aldus ghehoort ende gherekent by den voornoemde Mr. Joos DE BODE ter presentie van myne heeren vande wet ende by hemlieden gheweent op de ghewoonlicke protestatien
Den 18 aprilis 1596 my present XX DE COCQ 1596